



**Правління Національного банку України**  
**ПОСТАНОВА**

26 грудня 2018 року

м. Київ

№ 153

Про затвердження  
Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими  
інструментами в банках України

Відповідно до статей 7, 15, 41, 56 Закону України “Про Національний банк України”, статті 68 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, з метою вдосконалення нормативно-правових актів, які встановлюють порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій банків України, Правління Національного банку України **постановляє**:

1. Затвердити Інструкцію з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України, що додається.

2. Визнати такими, що втратили чинність:

1) постанову Правління Національного банку України від 31 серпня 2007 року № 309 “Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України”, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2007 року за № 1104/14371;

2) постанову Правління Національного банку України від 09 грудня 2016 року № 409 “Про затвердження Змін до Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України”.

3. Департаменту бухгалтерського обліку (Лукашевич Б. В.) після офіційного опублікування довести до відома банків України інформацію про прийняття цієї постанови.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на заступника Голови Національного банку України Борисенка Р. М.

5. Постанова набирає чинності з дня, наступного за днем її офіційного опублікування.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Інд. 60

ЗАТВЕРДЖЕНО  
Постанова Правління  
Національного банку України  
26 грудня 2018 року № 153

Інструкція  
з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими  
інструментами в банках України

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція розроблена відповідно до Законів України “Про банки і банківську діяльність”, “Про Національний банк України”, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та міжнародних стандартів фінансової звітності.

2. Ця Інструкція визначає правила бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами (деривативами) в банках України.

3. Бухгалтерський облік похідних фінансових інструментів (деривативів) здійснюється відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності та цієї Інструкції.

4. Відображення в бухгалтерському обліку операцій з похідними фінансовими інструментами (деривативами), що не передбачені цією Інструкцією, здійснюється відповідно до їх економічної суті та принципів міжнародних стандартів фінансової звітності.

5. Терміни, що використовуються в цій Інструкції, уживаються в таких значеннях:

1) базовий актив – актив, що є основою похідного фінансового інструменту (деривативу);

2) бруто-основа – система розрахунків за контрактом на валовій основі (без взаємозаліку зустрічних вимог за контрактом);

3) валютний своп – купівля-продаж однієї валюти за іншу на умовах зворотного викупу (з одним контрагентом) на певну дату в майбутньому за визначеним курсом;

4) варіаційна маржа – результат переоцінки біржового деривативу, що розраховується фондовою біржею або особою, що провадить клірингову діяльність, за результатами кожного торговельного дня відповідно до специфікації деривативу та може бути позитивним, якщо від операції з таким інструментом у поточний момент очікується дохід, або від'ємним – якщо очікується збиток;

5) вбудований похідний інструмент – це компонент гібридного (комбінованого) інструменту, який також включає основний договір про непохідний інструмент, результатом чого є варіювання деяких грошових потоків від комбінованого інструменту;

6) витрати на операції – податки, мито, гонорари та комісійні, сплачені брокерам, дилерам, агентам і консультантам, біржові збори або внески, інші фактичні витрати, пов'язані з придбанням або продажем похідних фінансових інструментів (деривативів), і яких не було б, якби операція з придбання або продажу похідних фінансових інструментів (деривативів) не здійснювалася;

7) внутрішня вартість опціону кол – це різниця між поточною ринковою ціною базового активу та ціною виконання опціону;

8) внутрішня вартість опціону пут – це різниця між ціною виконання опціону за одиницю базового активу та поточною ринковою ціною базового активу;

9) дисконт або премія за форвардним контрактом – це різниця між форвардною і поточною ринковою цінами базового активу;

10) ефективність хеджування – це обсяг, у якому зміни в справедливій вартості або грошових потоках за інструментом хеджування згортаються зі змінами в справедливій вартості або грошових потоках за об'єктом хеджування;

11) інструмент хеджування – це призначений похідний фінансовий інструмент (дериватив) або призначений непохідний (лише для хеджування валютного ризику) фінансовий актив або зобов'язання, справедлива вартість якого або грошові потоки від якого, за очікуванням, компенсують зміни справедливої вартості або грошових потоків об'єкта хеджування;

12) неефективність хеджування – це обсяг, у якому зміни в справедливій вартості або грошових потоках за інструментом хеджування є більшими або меншими, ніж за об'єктом хеджування;

13) нетто-основа – система розрахунків за контрактом на чистій основі (взаємозалік зустрічних вимог за контрактом);

14) об'єкт хеджування – це актив, зобов'язання, тверде зобов'язання, високоїмовірна прогнозована операція або чиста інвестиція в закордонну господарську одиницю, що створює для банку ризик зміни справедливої вартості або майбутніх грошових потоків;

15) опціон – контракт, який надає його покупцеві право, але не зобов'язання, придбати (опціон кол) або продати (опціон пут) визначену кількість базового активу за визначеною ціною впродовж визначеного періоду або на визначену наперед дату та встановлює зобов'язання продавця опціону виконати умови контракту, якщо покупець вирішить реалізувати своє право;

16) похідний фінансовий інструмент (дериватив) – це фінансовий інструмент, який має всі три такі характеристики:

його вартість змінюється у відповідь на зміни встановленої ставки відсотка, ціни фінансового інструменту, ціни товару, валютного курсу, індексу цін чи ставок, показника кредитного рейтингу чи індексу кредитоспроможності, або подібної базової змінної; не вимагає початкових чистих інвестицій або вимагає початкові чисті інвестиції, які є меншими, ніж ті, що були б потрібні для інших типів контрактів, які, за очікуванням, мають подібну реакцію на зміни ринкових факторів;

розрахунки за ним здійснюються на майбутню дату;

17) початкова або додаткова маржа – гарантійне покриття, яке передається між покупцем та продавцем біржового деривативу або між сторонами позабіржового деривативу для забезпечення можливості примусового закриття відкритої позиції за деривативом, розрахунки за яким здійснюються централізовано на біржі (біржовий дериватив) або за умовами двостороннього договору (позабіржовий дериватив), а також із залученням центрального контрагента;

18) премія опціону – ціна, що сплачується покупцем опціону його продавцю за набуте право скористатися опціоном;

19) прогнозована операція – операція, щодо здійснення якої не взято зобов'язань, але яка очікується в майбутньому;

20) процентний своп – контракт, умовами якого передбачено обмін процентними платежами, які розраховані за різними ставками, але з урахуванням однієї умовної суми протягом строку дії контракту;

21) поточний валютний курс або поточна ринкова ціна – це курс іноземної валюти або ціна одиниці товару, які застосовуються під час проведення операцій на ринку спот;

22) справедлива вартість – ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передавання зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки;

23) тверде зобов'язання – це угода, що має обов'язкову силу щодо обміну визначеної кількості ресурсів за визначеною ціною на визначену майбутню дату або визначені майбутні дати;

24) фінансовий інструмент з індексованою вартістю – гібридний (комбінований) інструмент, який включає основний договір та вбудований похідний інструмент(и);

25) форвардний валютний курс або форвардна ціна – це курс іноземної валюти або ціна одиниці товару, які застосовуються під час проведення операцій на строковому ринку;

26) форвардний контракт (форвард) – двосторонній контракт, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) базовий актив у визначений час та на визначених умовах у майбутньому з фіксацією ціни під час укладення контракту;

27) ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) – контракт, аналогічний до форвардного, але відбувається за стандартизованими умовами: здійснюється тільки на біржах, під їх контролем, форма та умови контрактів уніфіковані, і розрахунки щодо купівлі-продажу ф'ючерсних контрактів здійснюються через розрахункову палату біржі, яка гарантує своєчасність і повноту платежів;

28) хеджування – застосування одного чи кількох інструментів хеджування з метою повної або часткової компенсації змін справедливої вартості об'єкта хеджування або пов'язаного з ним грошового потоку;

29) хеджування грошових потоків – це хеджування вразливості до мінливості грошових потоків, що може бути віднесена на конкретний ризик, пов'язаний із визнаним активом чи зобов'язанням у цілому або його компонентом (на зразок усіх або деяких майбутніх виплат процентів за борговим зобов'язанням зі змінною ставкою) або з високоюмовірною прогнозованою операцією, і може вплинути на прибуток або збиток;

30) хеджування справедливої вартості – це хеджування вразливості до змін у справедливій вартості визнаного активу або зобов'язання, або невизнаного твердого зобов'язання, або компонента будь-якого такого об'єкта,

що можуть бути віднесені на конкретний ризик і можуть вплинути на прибуток або збиток;

31) хеджування чистих інвестицій – це хеджування валютних ризиків чистих інвестицій в закордонну господарську одиницю, включаючи монетарну статтю, яка є його довгостроковою дебіторською або кредиторською заборгованістю щодо цієї господарської одиниці;

32) ціна виконання – ціна базового активу, за якою здійснюються розрахунки під час виконання зобов'язань за контрактом;

33) часова вартість опціону – це різниця між премією опціону та його внутрішньою вартістю.

6. Банк відображає в бухгалтерському обліку операції з похідними фінансовими інструментами (деривативами) (далі – похідні фінансові інструменти) відповідно до їх економічної суті за балансовими і позабалансовими рахунками Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 11 вересня 2017 року № 89 (зі змінами) (далі – План рахунків).

7. Банк має право використовувати технічні рахунки 3800 “Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів”, 3801 “Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів” групи рахунків 380 “Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів” розділу 38 “Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів” класу 3 “Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання” і контррахунки розділу 99 “Контррахунки та позабалансова позиція банку” класу 9 “Позабалансові рахунки” Плану рахунків під час відображення в бухгалтерському обліку операцій з похідними фінансовими інструментами.

## II. Загальні принципи обліку операцій з похідними фінансовими інструментами

8. Банк відображає похідні фінансові інструменти в бухгалтерському обліку на дату операції за відповідними позабалансовими рахунками як вимоги щодо отримання одного активу та зобов'язання з поставки іншого.

9. Банку слід згортати фінансовий актив та фінансове зобов'язання і чисту суму подавати у звіті про фінансовий стан, якщо і тільки якщо банк:

1) має юридично забезпечене право на згорання визнаних сум;

2) має намір або погасити зобов'язання на нетто-основі, або продати актив й одночасно погасити зобов'язання.

10. Банк класифікує похідні фінансові інструменти з метою відображення в бухгалтерському обліку таким чином:

1) похідні фінансові інструменти, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки;

2) похідні фінансові інструменти, що призначені для обліку хеджування.

Банк веде аналітичний облік похідних фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки, в розрізі видів контрактів.

Банк веде аналітичний облік похідних фінансових інструментів, що призначені для обліку хеджування, в розрізі типів хеджування та видів контрактів.

11. Банк класифікує строкові контракти на придбання або продаж нефінансового активу, які передбачають погашення грошовими коштами на нетто-основі чи іншим фінансовим інструментом або шляхом обміну фінансових інструментів як похідні фінансові інструменти. Тверді зобов'язання про купівлю-продаж товарів (нефінансових активів), які передбачають виключно отримання або передавання цих товарів у майбутньому, не класифікуються як похідні фінансові інструменти.

12. Банк має первісно оцінювати та відображати всі похідні фінансові інструменти в бухгалтерському обліку за справедливою вартістю. Витрати на операції визнаються за рахунками витрат під час їх первісного визнання.

13. Банк обліковує вимоги та зобов'язання за похідними фінансовими інструментами на дату операції за позабалансовими рахунками за курсом (ціною), зафіксованим у контракті. Справедлива вартість опціонів на дату операції дорівнює премії опціонів, яка відображається за балансовими рахунками з обліку опціонів.

14. Банк оцінює похідні фінансові інструменти на кожну наступну після первісного визнання дату балансу за справедливою вартістю.

15. Банк здійснює переоцінку похідних фінансових інструментів, якими є біржові інструменти, за результатами кожного біржового дня за визначеною біржею ціною котирування (розрахунковою ціною).

16. Банк здійснює переоцінку похідних фінансових інструментів, якими є позабіржові інструменти, у разі зміни їх справедливої вартості.

17. Банк відображає в балансі результат переоцінки похідних фінансових інструментів, обов'язково на дату балансу, як актив або зобов'язання в кореспонденції з відповідними рахунками класу 6 "Доходи" Плану рахунків – за похідними фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою

вартістю через прибутки/збитки, та відповідними рахунками класу 5 “Капітал банку”, класу 6 “Доходи”, класу 7 “Витрати” Плану рахунків – за похідними фінансовими інструментами, які призначені для обліку хеджування.

18. Банк відображає результат переоцінки похідних фінансових інструментів до справедливої вартості за видами контрактів за балансовими рахунками групи 620 “Результат від переоцінки” розділу 62 “Результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу” класу 6 “Доходи” Плану рахунків. За балансовими рахунками групи 621 “Результат від операцій купівлі-продажу” розділу 62 “Результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу” класу 6 “Доходи” Плану рахунків банк відображає результат від операції купівлі-продажу похідних фінансових інструментів на дату виконання за видами контрактів. Аналітичний облік результату переоцінки інструментів хеджування банк здійснює в розрізі типів хеджування.

19. Банк оцінює за собівартістю похідні фінансові інструменти, індексовані стосовно інструментів власного капіталу, які не котируються на біржах і справедливу вартість яких не можна достовірно оцінити.

20. Банк визначає справедливу вартість похідних фінансових інструментів відповідно до вимог Міжнародного стандарту фінансової звітності 13 “Оцінка справедливої вартості”.

Банк зазначає методи оцінки для визначення справедливої вартості похідних фінансових інструментів у своїй обліковій політиці щодо кожного виду похідного фінансового інструменту.

21. Банк у разі купівлі-продажу біржових деривативів за дорученням клієнтів здійснює облік коштів клієнтів за рахунками 1602 “Кошти в розрахунках інших банків” групи рахунків 160 “Кошти на вимогу інших банків” розділу 16 “Кошти інших банків” класу 1 “Казначейські та міжбанківські операції”, 2602 “Кошти в розрахунках суб’єктів господарювання” групи рахунків 260 “Кошти на вимогу суб’єктів господарювання” розділу 26 “Кошти клієнтів банку”, 2622 “Кошти в розрахунках фізичних осіб” групи рахунків 262 “Кошти на вимогу фізичних осіб” розділу 26 “Кошти клієнтів банку” та 2909 “Інша кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку” групи рахунків 290 “Кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку” розділу 29 “Кредиторська заборгованість і транзитні рахунки за операціями з клієнтами банку” класу 2 “Операції з клієнтами” Плану рахунків.

22. Банк не відокремлює вбудований похідний фінансовий інструмент, який є компонентом гібридного (комбінованого) інструменту з основним інструментом, що є фінансовим активом, а обліковує в складі такого комбінованого фінансового інструменту, класифікованого в цілому як



фінансовий інструмент, який оцінюється за справедливою вартістю через прибутки/збитки.

23. Банк має визначити вбудований похідний інструмент, оцінити, чи існує потреба в його відокремленні від основного договору (відповідно до принципів Міжнародного стандарту фінансової звітності 9 “Фінансові інструменти”), якщо банк стає стороною гібридного договору з основним договором, який є фінансовим зобов’язанням або не є фінансовим активом, і, якщо потреба у відокремленні існує, оцінити похідний фінансовий інструмент за справедливою вартістю за первісного визнання, а згодом – за справедливою вартістю через прибутки/збитки. Основний договір, що відокремлений, обліковується згідно з нормативно-правовим актом Національного банку України (далі – Національний банк) з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України.

24. Банк під час укладання контракту, який одночасно містить кілька вбудованих похідних фінансових інструментів, має визнавати один складний гібридний (комбінований) інструмент, який має бути віднесений до категорії фінансових інструментів (активів або зобов’язань), що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки.

25. Банк обліковує вбудовані похідні фінансові інструменти, які класифікуються як інструменти власного капіталу, окремо від тих, що класифіковані як активи або зобов’язання. Якщо інструмент має кілька вбудованих похідних фінансових інструментів, які пов’язані з різними ризиками, легко відокремлюються і не залежать один від одного, то вони обліковуються окремо.

26. Банк визнає в бухгалтерському обліку окремо компоненти складного фінансового інструменту: фінансове зобов’язання банку (контрактна угода надати грошові кошти або інший фінансовий актив) та інструмент власного капіталу [опціон, який надає утримувачеві право протягом визначеного періоду конвертувати його в інструмент власного капіталу банку (опціон кол)].

Банк під час первісного визнання визначає справедливу вартість компоненту капіталу як різницю між загальною сумою залучених коштів за складним фінансовим інструментом та справедливою вартістю зобов’язання. Фінансове зобов’язання та компонент капіталу коригуються на витрати на операцію. Компонент капіталу після первісного визнання не переоцінюється.

Банк обліковує фінансове зобов’язання згідно з нормативно-правовим актом Національного банку з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України.

27. Банк відображає в бухгалтерському обліку наданий кредит [розміщений вклад (депозит)] та отриманий кредит [залучений вклад (депозит)] на міжбанківському ринку з одним і тим самим контрагентом, у різних

валютах, на еквівалентну суму та однаковий термін як операцію з валютним СВОПОМ.

28. Банк здійснює переоцінку коштів в іноземній валюті за рахунками обліку операцій з похідними фінансовими інструментами (крім операцій з купівлі-продажу іноземної валюти на умовах “своп”) у зв’язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют у загальному порядку переоцінки активів і зобов’язань в іноземній валюті, установленому нормативно-правовими актами Національного банку з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України.

### III. Облік операцій з форвардними контрактами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки

29. Банк відображає операції з купівлі-продажу іноземної валюти та банківських металів за форвардними контрактами на дату операції за позабалансовими рахунками як вимоги щодо отримання однієї валюти або банківських металів і зобов’язання з поставки іншої валюти або банківських металів. На дату операції здійснюється така бухгалтерська проводка:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9202, 9221	9212, 9231	На суму вимог та зобов’язань за форвардним контрактом

30. Банк відображає операції з купівлі-продажу інших активів за форвардними контрактами на дату операції за позабалансовими рахунками такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9321, 9352	9331, 9362	На суму вимог та зобов’язань за форвардним контрактом

31. Банк з метою забезпечення виконання форвардного контракту має право отримувати або сплачувати форвардне покриття (початкову, додаткову та варіаційну маржу) для сплати різниці між поточною ринковою ціною купівлі (продажу) базового активу та контрактною ціною продажу (купівлі) базового активу. Операції з отримання або перерахування форвардного покриття відображаються в бухгалтерському обліку такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	1602, 2602, 2622, 2909	На суму отриманого банком форвардного покриття
2	1502	1200, 1500	На суму перерахованого банком форвардного покриття

32. Банк відображає переоцінку форвардних контрактів (з урахуванням зміни форвардного валютного курсу або форвардної ціни, процентних ставок) до їх справедливої вартості на балансових рахунках з визнанням активу або зобов'язання за форвардним контрактом залежно від результату такої переоцінки такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3041	6206	На суму позитивного результату переоцінки (актив) за форвардним контрактом
2	6206	3351	На суму від'ємного результату переоцінки (зобов'язання) за форвардним контрактом

33. Банк не відображає переоцінку вимог і зобов'язань за форвардними контрактами за позабалансовими рахунками.

34. Банк здійснює зворотні бухгалтерські проводки за позабалансовими рахунками на дату розрахунку за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти та банківських металів або інших активів за форвардними контрактами в бухгалтерському обліку:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9212, 9231,	9202, 9221,	На суму вимог та зобов'язань за форвардним контрактом

Продовження таблиці

1	2	3	4
	9331, 9362	9321, 9352	

35. Банк відображає виконання контракту на брутто-основі такими бухгалтерськими проводками:

1) у разі купівлі базового активу:

Таблиця 1

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3540, 3541, 3548	3041	На суму визнаного активу за форвардним контрактом
2	3540, 3541, 3548	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму перерахованих коштів

або:

Таблиця 2

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3351	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму визнаного зобов'язання за форвардним контрактом
2	3540, 3541,	1200, 1500,	На суму перерахованих коштів

Продовження таблиці

1	2	3	4
	3548	1600, 2600, 2620, 2650	

2) у разі продажу базового активу:

Таблиця 1

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3041	На суму визнаного активу за форвардним контрактом
2	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3640, 3641, 3648	На суму отриманих коштів

або:

Таблиця 2

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3640, 3641, 3648	На суму отриманих коштів
2	3351	3640,	На суму визнаного зобов'язання за форвардним

## Продовження таблиці

1	2	3	4
		3641, 3648	контрактом

3) у разі повернення форвардного покриття:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1602, 2602, 2622, 2909	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму форвардного покриття, повернутого банком
2	1200, 1500	1502	На суму форвардного покриття, повернутого банку

36. Банк відображає закриття залишків за рахунками 3540 “Дебіторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку”, 3541 “Дебіторська заборгованість за розрахунками за цінними паперами для банку”, 3548 “Дебіторська заборгованість за операціями з іншими фінансовими інструментами” групи рахунків 354 “Дебіторська заборгованість за операціями банку з фінансовими інструментами” розділу 35 “Інші активи банку”, 3640 “Кредиторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку”, 3641 “Кредиторська заборгованість за розрахунками за цінними паперами для банку”, 3648 “Кредиторська заборгованість за операціями з іншими фінансовими інструментами” групи рахунків 364 “Кредиторська заборгованість за операціями банку з фінансовими інструментами” розділу 36 “Інші пасиви банку” класу 3 “Операції з цінними паперами та інші активи і зобов’язання” Плану рахунків на дату визнання або припинення визнання базового активу відповідно до правил бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інструментами в банках України.

37. Банк відображає виконання контракту на нетто-основі такими бухгалтерськими проводками:

1) якщо на дату розрахунку визнаний актив за форвардним контрактом:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	1502	На суму раніше перерахованого форвардного покриття
2	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3041	На суму визнаного активу за форвардним контрактом

2) якщо на дату розрахунку визнане зобов'язання за форвардним контрактом:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3351	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму визнаного зобов'язання за форвардним контрактом
2	1602, 2602, 2622, 2909	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму раніше отриманого форвардного покриття

38. Банк у разі невиконання клієнтом своїх зобов'язань і закриття форвардного контракту на ринку спот здійснює закриття визнаного активу за форвардним контрактом за рахунок форвардного покриття такими бухгалтерськими проводками:

1) якщо суми форвардного покриття достатньо для сплати різниці в курсах (цінах):

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1602, 2602, 2622, 2909	3041	На суму визнаного активу за форвардним контрактом
2	1602, 2602, 2622, 2909	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму перевищення раніше отриманого форвардного покриття

2) якщо суми форвардного покриття недостатньо для сплати різниці в курсах (цінах):

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1602, 2602, 2622, 2909	3041	На суму визнаного активу за форвардним контрактом
2	6206	3041	На суму результату, який виник унаслідок різниці курсів (цін)

39. Банк відображає результат від операції з купівлі-продажу форвардного контракту в бухгалтерському обліку такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6206	6216	На суму позитивного результату від операції з купівлі-продажу форвардного контракту
2	6216	6206	На суму від'ємного результату від купівлі-продажу форвардного контракту



IV. Облік операцій з ф'ючерсними контрактами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки

40. Банк відображає операцію з купівлі-продажу іноземної валюти та банківських металів за ф'ючерсними контрактами (відкриття позиції на біржі) на дату операції за позабалансовими рахунками як вимоги щодо отримання однієї валюти та банківських металів і зобов'язання з поставки іншої валюти та банківських металів. У цьому разі на дату операції здійснюється така бухгалтерська проводка:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9207, 9227	9217, 9237	На суму вимог та зобов'язань

41. Банк відображає операцію з купівлі-продажу інших активів на дату операції за позабалансовими рахунками такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9327, 9357	9337, 9367	На суму вимог та зобов'язань

42. Банк відображає перерахування початкової та додаткової маржі в бухгалтерському обліку такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1502	1200, 1500	На суму маржі

43. Банк відображає витрати на операції, пов'язані з придбанням або продажем ф'ючерсних контрактів, такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	7508	1200, 1500	На суму витрат

44. Банк відображає переоцінку ф'ючерських контрактів до їх справедливої вартості на балансових рахунках з визнанням активу або зобов'язання за ф'ючерськими контрактами залежно від результату такої переоцінки.

Банк визнає актив за ф'ючерським контрактом у разі нарахування варіаційної маржі на рахунок банку шляхом здійснення такої бухгалтерської проводки:

Таблиця 1

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3042	6207	На суму позитивного результату переоцінки

Банк визнає зобов'язання за ф'ючерським контрактом у разі списання варіаційної маржі з рахунку банку шляхом здійснення такої бухгалтерської проводки:

Таблиця 2

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6207	3352	На суму від'ємного результату переоцінки

45. Банк не відображає переоцінку вимог і зобов'язань за ф'ючерськими контрактами за позабалансовими рахунками.

46. Банк здійснює зворотні бухгалтерські проводки за позабалансовими рахунками на дату розрахунку за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти та банківських металів або інших активів за ф'ючерськими контрактами:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4

## Продовження таблиці

1	2	3	4
1	9217, 9237, 9337, 9367	9207, 9227, 9327, 9357	На суму вимог та зобов'язань

47. Банк у разі закриття позиції на біржі у зв'язку з укладенням офсетної (зворотної) угоди чи розрахунків на нетто-основі в бухгалтерському обліку відображає повернення початкової та додаткової маржі з виключенням списаної варіаційної маржі або з включенням нарахованої варіаційної маржі такими бухгалтерськими проводками:

1) у разі повернення початкової, додаткової маржі та нарахованої варіаційної маржі:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500	1502	На суму повернення початкової, додаткової маржі та нарахованої варіаційної маржі
2	1200, 1500	3042	На суму визнаного банком активу за ф'ючерним контрактом

2) у разі повернення початкової, додаткової маржі з виключенням списаної варіаційної маржі (банк визнавав за ф'ючерним контрактом):

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500	1502	На суму повернення початкової, додаткової маржі з виключенням списаної варіаційної маржі
2	3352	1502	На суму визнаного банком зобов'язання за ф'ючерним контрактом

3) у разі визнання результату від операції з купівлі-продажу ф'ючерного контракту:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6207	6217	На суму позитивного результату від операції з купівлі-продажу ф'ючерсного контракту;
2	6217	6207	На суму від'ємного результату від купівлі-продажу ф'ючерсного контракту

48. Банк у разі поставки базового активу за ф'ючерним контрактом здійснює бухгалтерський облік цього активу відповідно до вимог нормативно-правового акта Національного банку з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України.

#### V. Облік операцій з опціонними контрактами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки

49. Справедлива вартість опціону складається з часової та внутрішньої вартості, якщо така є.

50. Банк відображає операції з купівлі-продажу іноземної валюти та банківських металів за опціонними контрактами на дату операції за позабалансовими рахунками як вимоги щодо отримання однієї валюти або банківських металів та зобов'язання з поставки іншої валюти або банківських металів. У цьому разі на дату операції здійснюється така бухгалтерська проводка:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9204, 9224	9214, 9234	На суму вимог та зобов'язань

51. Банк відображає операції з купівлі-продажу інших активів за опціонними контрактами на дату операції за позабалансовими рахунками такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9324, 9354	9334, 9364	На суму вимог та зобов'язань

52. Банк відображає перерахування та отримання премії опціону такими бухгалтерськими проводками:

1) у разі придбання опціону:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3040	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму премії опціону

2) у разі продажу опціону:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3350	На суму премії опціону

53. Банк відображає в бухгалтерському обліку перерахування початкової та додаткової маржі продавцем біржового опціону аналогічно до вимог пункту 42 розділу IV цієї Інструкції.

54. Банк відображає в обліку витрати, пов'язані з придбанням, продажем або погашенням опціонів, аналогічно до вимог пункту 43 розділу IV цієї Інструкції.

55. Банк здійснює переоцінку біржових опціонів за результатами кожного біржового дня (торговельної сесії) за визначеною біржею ціною котирування. Обов'язково на дату балансу результат переоцінки опціонних контрактів відображається такими бухгалтерськими проводками:

1) у разі нарахування варіаційної маржі на рахунок покупця опціону визнається актив за опціонним контрактом:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3040	6205	На суму позитивного результату переоцінки ; внутрішньої вартості опціону

2) у разі списання варіаційної маржі з рахунку продавця опціону визнається зобов'язання за опціонним контрактом:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6205	3350	На суму від'ємного результату переоцінки . внутрішньої вартості опціону

56. Банк відображає зміну часової вартості за біржовими опціонами такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6205	3040	За купленими опціонами
2	3350	6205	За проданими опціонами .

57. Банк здійснює переоцінку позабіржових опціонів у разі зміни їх справедливої вартості. Обов'язково на дату балансу результат переоцінки відображається бухгалтерськими проводками. Зміни внутрішньої та часової вартості банк має право відображати загальною сумою.

58. Банк відображає загальну суму переоцінки за придбаними позабіржовими контрактами з урахуванням результату переоцінки внутрішньої та часової вартості такими бухгалтерськими проводками:

1) у разі позитивного результату переоцінки:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3040	6205	На суму позитивного результату переоцінки ;

2) у разі від'ємного результату переоцінки:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6205	3040	На суму від'ємного результату переоцінки

59. Банк відображає загальну суму переоцінки за проданими позабіржовими контрактами з урахуванням результату переоцінки внутрішньої вартості та часової вартості такими бухгалтерськими проводками:

1) у разі позитивного результату переоцінки:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3350	6205	На суму позитивного результату переоцінки

2) у разі від'ємного результату переоцінки:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6205	3350	На суму від'ємного результату переоцінки

60. Банк не відображає в бухгалтерському обліку зобов'язання за придбаними опціонами. Збитки за такими опціонами обмежуються сплаченою премією.

61. Банк не відображає в бухгалтерському обліку активи за проданими опціонами.

62. Банк не відображає переоцінку вимог і зобов'язань за опціонними контрактами за позабалансовими рахунками.

63. Банк здійснює зворотні бухгалтерські проводки за позабалансовими рахунками на дату розрахунку або дату завершення строку дії опціону за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти та банківських металів або інших активів:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9214, 9234, 9334, 9364	9204, 9224, 9324, 9354	На суму вимог та зобов'язань

64. На дату завершення строку дії опціону його часова вартість є нульовою, а справедлива вартість складається тільки із внутрішньої вартості.

65. Банк відображає в обліку продаж права за придбаним опціоном до завершення строку його дії такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3040	На суму вартості опціону

66. Банк відображає в обліку розрахунки на нетто-основі за придбаними опціонами такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3040	На суму розрахунків за опціоном

67. Банк відображає в обліку розрахунки на нетто-основі за проданими опціонами такими бухгалтерськими проводками:

1) за позабіржовими опціонами:



№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3350	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму розрахунків за опціоном

2) за біржовими опціонами:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500	1502	На суму раніше перерахованої початкової та додаткової маржі
2	3350	1502	На суму визнаного зобов'язання за опціоном

68. Банк відображає в обліку розрахунки на брутто-основі за придбаними позабіржовими опціонами такими бухгалтерськими проводками:

1) за опціоном кол:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3540, 3541, 3548	3040	На суму визнаного активу за опціоном
2	3540, 3541, 3548	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму перерахованих коштів за базовий актив

2) за опціоном пут:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3040	На суму визнаного активу за опціоном
2	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3640, 3641, 3648	На суму кредиторської заборгованості з продажу базового активу

69. Банк відображає в обліку розрахунки на брутто-основі за проданими позабіржовими опціонами такими бухгалтерськими проводками:

1) за опціонами кол:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3640, 3641, 3648	На суму кредиторської заборгованості з продажу базового активу
2	3350	3640, 3641, 3648	На суму визнаного зобов'язання за опціоном

2) за опціонами пут:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1			

## Продовження таблиці

1	2	3	4
1	3350	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму визнаного зобов'язання за опціоном
2	3540, 3541, 3548	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму дебіторської заборгованості з придбання базового активу

70. Банк відображає в обліку визнання результату від операції з купівлі-продажу опціонного контракту такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6205	6215	На суму позитивного результату від операції з купівлі-продажу опціонного контракту
2	6215	6205	На суму від'ємного результату від операції з купівлі-продажу опціонного контракту

71. Банк відображає закриття залишків за рахунками 3540 “Дебіторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку”, 3541 “Дебіторська заборгованість за розрахунками за цінними паперами для банку”, 3548 “Дебіторська заборгованість за операціями з іншими фінансовими інструментами” групи рахунків 354 “Дебіторська заборгованість за операціями банку з фінансовими інструментами” розділу 35 “Інші активи банку”, 3640 “Кредиторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку”, 3641 “Кредиторська заборгованість за розрахунками за цінними паперами для банку”, 3648 “Кредиторська заборгованість за операціями з іншими фінансовими інструментами” групи рахунків 364 “Кредиторська заборгованість за операціями банку з фінансовими інструментами” розділу 36 “Інші пасиви банку” класу 3 “Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання” Плану рахунків на дату визнання або

припинення визнання базового активу відповідно до правил бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України.

#### VI. Облік операцій зі своп-контрактами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки

72. Банк відображає операцію з купівлі-продажу однієї валюти та банківських металів за іншу валюту і банківських металів на умовах зворотного викупу (валютний своп) за позабалансовими рахунками як вимоги щодо отримання однієї валюти та банківських металів і зобов'язання з поставки іншої валюти та банківських металів.

73. Банк відображає на дату операції вимоги і зобов'язання за валютним свопом за позабалансовими рахунками за курсом (ціною), визначеним (визначеною) умовами договору, такими бухгалтерськими проводками:

1) за першою частиною валютного свопу:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9208, 9228	9218, 9238	На суму вимог та зобов'язань

2) за другою частиною валютного свопу:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9208, 9228	9218, 9238	На суму вимог та зобов'язань

74. Банк відображає операції з обміну процентними платежами (процентний своп) за позабалансовими рахунками як вимоги щодо отримання процентних платежів за однією ставкою та зобов'язання щодо сплати процентних платежів за іншою ставкою. На дату операції здійснюється така бухгалтерська проводка:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9328	9338	На суму вимог та зобов'язань

75. Банк відображає різницю між вартістю іноземної валюти, яка має бути одержана за першою частиною валютного свопу, за офіційним курсом гривні до іноземних валют та її вартістю за курсом купівлі згідно з договором, а також переоцінку такої іноземної валюти у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют між датою операції та датою розрахунку за валютним свопом такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3043	6208	На суму позитивного результату переоцінки
2	6208	3353	На суму від'ємного результату переоцінки

76. Переоцінка процентного свопу до справедливої вартості відображається такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3044	6209	На суму позитивного результату переоцінки
2	6209	3354	На суму від'ємного результату переоцінки

77. Банк не здійснює переоцінку вимог і зобов'язань за своп-контрактами за позабалансовими рахунками.

78. Банк відображає виконання першої частини валютного своп-контракту такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600	3640	На суму отриманих банком коштів
2	3540	1200, 1500, 1600	На суму перерахованих банком коштів
3	3540	3043	На суму позитивного результату переоцінки

## Продовження таблиці

1	2	3	4
4	3353	3640	На суму від'ємного результату переоцінки
5	3640	3540	На суму кредиторської та дебіторської заборгованості

Банк одночасно здійснює зворотні проводки за позабалансовими рахунками за першою частиною валютного свопу на дату розрахунку.

79. Банк відображає переоцінку до справедливої вартості другої частини валютного свопу між датою операції та датою розрахунку бухгалтерськими проводками, передбаченими в пункті 75 розділу VI цієї Інструкції.

80. Банк здійснює зворотні бухгалтерські проводки за позабалансовими рахунками на дату розрахунку за операціями зі своп-контрактами:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9218, 9238, 9338, 9368	9208, 9228, 9328, 9358	На суму вимог та зобов'язань за своп-контрактом

81. Банк відображає виконання валютного своп-контракту на бруто-основі бухгалтерськими проводками, передбаченими пунктом 78 розділу VI цієї Інструкції.

82. Банк відображає в бухгалтерському обліку результат від операції валютного свопу такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6208	6218	На суму позитивного результату від операції валютного свопу
2	6218	6208	На суму від'ємного результату від операції валютного свопу

83. Банк відображає виконання своп-контракту на нетто-основі такими бухгалтерськими проводками:

1) якщо на дату розрахунку визнаний актив за своп-контрактом:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600	3043, 3044	На суму визнаного активу за своп-контрактом

2) якщо на дату розрахунку визнане зобов'язання за своп-контрактом:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3353, 3354	1200, 1500, 1600	На суму визнаного зобов'язання за своп-контрактом

3) у разі визнання результату від операції з купівлі-продажу своп-контракту:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	6208, 6209	6218, 6219	На суму позитивного результату від операції з купівлі-продажу своп-контракту
2	6218, 6219	6208, 6209	На суму від'ємного результату від операції з купівлі-продажу своп-контракту

## VII. Загальні принципи обліку хеджування

84. Банк здійснює облік хеджування з метою відображення у фінансовій звітності впливу діяльності банку з управління ризиками, що передбачає використання фінансових інструментів для управління вразливістю, що випливає з певних ризиків, які можуть вплинути на прибуток або збиток (або інший сукупний дохід у разі інвестицій в інструменти власного капіталу, щодо яких банк прийняв рішення про відображення змін у їх справедливій вартості в іншому сукупному доході).

Банк оцінює на початок відносин хеджування, а потім на постійній основі, чи відповідають відносини хеджування вимогам ефективності хеджування. Банк проводить поточну оцінку станом на кожну звітну дату або після значної зміни обставин, що позначилися на дотриманні вимог ефективності хеджування – залежно від того, яка з цих дат настає раніше. Оцінка стосується очікувань щодо ефективності хеджування і є лише прогнозованою.

85. Є три види відносини хеджування:

- 1) хеджування справедливої вартості;
- 2) хеджування грошових потоків;
- 3) хеджування чистої інвестиції в закордонну господарську одиницю згідно з визначенням, зазначеним у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”.

86. Банк застосовує облік хеджування до відносин хеджування, що відповідають таким кваліфікаційним критеріям:

1) відносини хеджування складаються лише з прийнятних інструментів хеджування та об'єктів хеджування;

2) на початку відносин хеджування здійснюється офіційне призначення та документальне оформлення відносин хеджування, а також мети та підходів банку до управління ризиком (ризиками) шляхом здійснення хеджування. Зазначене документальне оформлення включає визначення інструменту хеджування, об'єкта хеджування, характеру ризику, що хеджується, а також порядок оцінювання суб'єктом господарювання відповідності відносин хеджування вимогам ефективності хеджування (включаючи порядок проведення ним аналізу джерел неефективності хеджування та порядок визначення ним коефіцієнта хеджування);

3) відносини хеджування відповідають усім викладеним нижче вимогам ефективності хеджування:

між об'єктом хеджування та інструментом хеджування є економічний зв'язок;

вплив кредитного ризику не домінує у змінах вартості, обумовлених економічним зв'язком;

коефіцієнт хеджування за відносинами хеджування є таким самим, що й коефіцієнт, визначений за кількістю об'єкта хеджування, яку банк фактично хеджує, та кількістю інструменту хеджування, яку банк фактично використовує для хеджування такої кількості об'єкта хеджування. Водночас таке призначення не повинне відображати дисбаланс між ваговими коефіцієнтами об'єкта



хеджування та інструменту хеджування, яке може призвести до неефективності хеджування (незалежно від її визнання), унаслідок чого результат обліку виявиться невідповідним меті обліку хеджування.

87. Банк має право визначати інструментом хеджування похідний інструмент, що оцінюється за справедливою вартістю через прибутки/збитки, за винятком деяких проданих опціонів.

Похідні інструменти, вбудовані в гібридні договори, які не обліковуються окремо, не можуть визначатись окремими інструментами хеджування.

Власні інструменти власного капіталу банку не є фінансовими активами або фінансовими зобов'язаннями банку і не можуть визначатись інструментами хеджування.

88. Банк має право визначити інструментом хеджування непохідний фінансовий актив або непохідне фінансове зобов'язання, що оцінюється за справедливою вартістю через прибутки/збитки, якщо тільки це не є фінансовим зобов'язанням, що оцінюється за справедливою вартістю через прибутки/збитки, для якого сума змін справедливої вартості, обумовлена змінами в кредитному ризику, відображається в іншому сукупному доході. У разі хеджування валютного ризику компонент непохідного фінансового активу або непохідного фінансового зобов'язання, пов'язаний із валютним ризиком, може бути визначений інструментом хеджування, якщо він не є інвестицією в інструмент власного капіталу, щодо якого банк прийняв рішення про відображення змін у справедливій вартості в іншому сукупному доході.

89. Банк з метою обліку хеджування має право визначати інструментами хеджування лише контракти зі стороною, яка є зовнішньою щодо нього, як учасника однієї групи консолідованої фінансової звітності.

90. Банк не здійснює облік хеджування між учасниками однієї групи консолідованої фінансової звітності.

91. Банк має право визнавати об'єктом хеджування актив або зобов'язання, невизнане тверде зобов'язання, прогнозовану операцію або чисту інвестицію в закордонну господарську одиницю. Об'єктом хеджування може бути один об'єкт або група об'єктів.

92. Банк має право визначити об'єктом хеджування у відносинах хеджування об'єкт у цілому або його компонент. Об'єкт у цілому включає всі зміни в грошових потоках або справедливій вартості об'єкта. Компонент включає менше ніж усі зміни у справедливій вартості об'єкта або всю мінливість грошових потоків за об'єктом. У такому разі банк має право визначити об'єктами хеджування лише такі види компонентів (а також їх поєднання):

1) лише ті зміни в грошових потоках або справедливій вартості об'єкта, що пов'язані з конкретним ризиком або ризиками (ризиковий компонент), за умови можливості окремого визначення та достовірної оцінки ризикового компонента на основі оцінювання, проведеного в контексті конкретної структури ринку. Ризикові компоненти включають призначення лише змін у грошових потоках або у справедливій вартості об'єкта хеджування, що є більшими або меншими за зазначену ціну або іншу змінну (односторонній ризик);

2) один або кілька обраних договірних грошових потоків;

3) компоненти номінальної суми, тобто визначеної частини суми об'єкта.

93. Об'єкт хеджування має бути придатним для достовірної оцінки. Якщо об'єктом хеджування є прогнозована операція (або її компонент), то ймовірність здійснення такої операції має бути високою.

94. Банк має право визначити об'єктом хеджування сукупну вразливість, що є поєднанням вразливості до ризику, яка відповідає критеріям об'єкта хеджування, і похідного інструменту. Це визначення включає прогнозовану операцію із сукупною вразливістю (тобто майбутні операції, які ще не здійснено, але здійснення яких очікується і може призвести до виникнення вразливості до ризику та похідного інструменту), якщо ймовірність виникнення такої сукупної вразливості до ризику є високою, а після її виникнення (а отже, після того, як вона більше не прогнозуватиметься) вона відповідатиме критеріям об'єкта хеджування.

95. Банк з метою обліку хеджування має право визначити об'єктами хеджування лише активи, зобов'язання, тверде зобов'язання або високоїмовірні прогнозовані операції зі стороною, яка є зовнішньою щодо нього. Облік хеджування може застосовуватися до операцій між учасниками однієї групи, лише в індивідуальній або окремій фінансовій звітності таких учасників, а не в консолідованій фінансовій звітності групи, крім консолідованої фінансової звітності інвестиційного учасника, що відповідає визначенню в Міжнародному стандарті фінансової звітності 10 "Консолідована фінансова звітність", коли операції між інвестиційним учасником та його дочірньою компанією, що оцінюється за справедливою вартістю через прибутки/збитки, не будуть виключені з консолідованої фінансової звітності.

96. Банк коригує коефіцієнт хеджування за відносинами хеджування так, щоб він знов відповідав кваліфікаційним критеріям (так зване відновлення балансу), якщо відносини хеджування не відповідають вимозі ефективності хеджування, пов'язаній із коефіцієнтом хеджування (підпункт 3 пункту 86 розділу VII цієї Інструкції), але мета управління ризиком для таких призначених відносин хеджування залишається незмінною.

97. Банк припиняє облік хеджування перспективно, тільки якщо відносини хеджування (або частина відносин хеджування) не відповідають кваліфікаційним критеріям (після врахування, залежно від ситуації, відновлення балансу за відносинами хеджування). Це включає випадки завершення строку або реалізації, припинення дії або виконання інструменту хеджування. З цією метою заміна інструменту хеджування іншим або його перетворення на інший інструмент не є завершенням строку або припиненням дії, якщо така заміна чи таке перетворення є частиною документально оформленої мети управління ризиком банку та відповідає цій меті. Крім того, не є завершенням строку або припиненням дії інструменту хеджування ситуація, якщо:

1) унаслідок дії або впровадження законів чи нормативно-правових актів сторони інструменту хеджування досягають домовленості про заміну одним або кількома кліринговими контрагентами свого первісного контрагента так, щоб стати новим контрагентом для кожної зі сторін. З цією метою кліринговим контрагентом є центральний контрагент (якого іноді називають “кліринговою організацією” або “кліринговим агентством”) або суб’єкт чи суб’єкти господарювання. Водночас, якщо сторони інструменту хеджування замінюють своїх первісних контрагентів на інших контрагентів, то вимога підпункту 1 пункту 97 розділу VII цієї Інструкції є виконаною, тільки якщо кожна з цих сторін здійснює кліринг із одним і тим самим центральним контрагентом;

2) інші зміни (за їх наявності) в інструменті хеджування обмежуються змінами, що є необхідними для здійснення такої заміни контрагента. Такі зміни обмежуються тими, що відповідають умовам, які б очікувались, були враховані, якщо б кліринг за інструментом хеджування від самого початку здійснювався з таким кліринговим контрагентом. Такі зміни включають зміни у вимогах щодо застави, правах на згорання залишків дебіторської та кредиторської заборгованості, а також у зборах, що справляються.

Припинення обліку хеджування може позначитись на відносинах хеджування або в цілому, або лише на їх частині (і в цьому разі облік хеджування продовжується щодо тих відносин хеджування, які залишилися).

98. Банк має право виключати з оцінки ефективності хеджування відсотковий елемент за форвардним контрактом або часову вартість за опціоном.

99. Банк відображає похідні фінансові інструменти, базовим активом яких є валюта та банківські метали і які призначені для хеджування ризику справедливої вартості, грошових потоків або чистих інвестицій у закордонну господарську одиницю, на дату операції за позабалансовими рахунками як вимоги щодо отримання однієї валюти та банківських металів та зобов’язання з поставки іншої валюти і банківських металів такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9201, 9203, 9206	9211, 9213, 9216	На суму вимог та зобов'язань

100. Банк відображає похідні фінансові інструменти з іншим базовим активом, що призначені для хеджування ризиків, на дату операції такою бухгалтерською проводкою:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9351, 9353, 9356	9361, 9363, 9366	На суму вимог та зобов'язань

101. Банк здійснює облік інших операцій, пов'язаних з укладенням строкових контрактів (операції з форвардного покриття, початкової, додаткової маржі, витрат на операції) відповідно до розділів III – V цієї Інструкції.

102. Банк відображає перерахування та отримання премії опціону, що призначений для хеджування ризиків, такими бухгалтерськими проводками:

1) у разі придбання опціону:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3140	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	На суму премії опціону

3) у разі продажу опціону:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1200, 1500, 1600, 2600, 2620, 2650	3360	На суму премії опціону

### VIII. Хеджування справедливої вартості

103. Банк здійснює облік хеджування справедливої вартості в разі задоволення всіх вимог, зазначених у пункті 86 розділу VII цієї Інструкції, таким чином:

1) результат переоцінки інструменту хеджування до його справедливої вартості визнається в прибутках/збитках (або в іншому сукупному доході, якщо інструмент хеджування хеджує інструмент власного капіталу);

2) результат переоцінки об'єкта хеджування, що обліковується банком за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, також визнається в прибутку або збитку.

104. Банк, хеджуючи лише визначені ризики, має визнавати зміни справедливої вартості об'єкта хеджування, які не пов'язані з хеджованим ризиком, згідно з установленими вимогами нормативно-правових актів Національного банку з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України.

105. Банк відображає результат переоцінки об'єкта хеджування щодо хеджованого ризику на рахунку 6391 "Результат переоцінки об'єкта хеджування" групи рахунків 639 "Інші операційні доходи" розділу 63 "Інші операційні доходи" класу 6 "Доходи" Плану рахунків. Аналітичний облік за цим рахунком ведеться в розрізі реалізованого та нереалізованого результату та за типами хеджування.

106. Банк відображає переоцінку інструментів хеджування до їх справедливої вартості на балансових рахунках із визнанням активу чи зобов'язання залежно від результату такої переоцінки такими бухгалтерськими проводками:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3140, 3141, 3142	6392	На суму позитивного результату переоцінки
2	6392	3360, 3361, 3362	На суму від'ємного результату переоцінки

Результат переоцінки виключеної частини з оцінки ефективності хеджування, зазначеної в пункті 98 розділу VII цієї Інструкції, відображається за рахунками 6141 “Інші процентні доходи” групи рахунків 614 “Інші процентні доходи” розділу 61 “Процентні доходи” класу 6 “Доходи” Плану рахунків – у разі позитивного результату та 7141 “Інші процентні витрати” групи рахунків 714 “Інші процентні витрати” розділу 71 “Процентні витрати” класу 7 “Витрати” Плану рахунків – у разі від'ємного результату.

107. Банк одночасно здійснює переоцінку об'єкта хеджування для відображення згортання результату його переоцінки з результатом переоцінки інструменту хеджування.

108. Банк здійснює такі бухгалтерські проводки, якщо об'єктом хеджування є цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3107, 1415, 1435, 3115	6391	На суму дооцінки цінних паперів у разі її наявності
2	6391	3107, 1415, 1435, 3115	На суму уцінки цінних паперів у разі наявності

109. Банк здійснює такі бухгалтерські проводки, якщо об'єктом хеджування є фінансовий інструмент з фіксованою ставкою відсотка, що обліковується банком за амортизованою собівартістю, результат переоцінки щодо хеджованого ризику має коригувати балансову вартість об'єкта хеджування і визнаватись у прибутку або збитку:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	1216, 1516, 1526, 2066, 2076, 2086, 2106, 2116, 2126, 2136, 2206, 2216, 2236	6391	На суму зменшення ринкової ставки на подібні фінансові активи
2	6391	1216, 1516, 1526, 2016, 2026, 2036, 2066, 2076, 2086, 2106, 2116, 2126, 2136, 2206, 2216, 2226, 2236	На суму збільшення ринкової ставки на подібні фінансові активи
3	6391	1316, 1326, 1336, 1616, 1626, 2616, 2636,	На суму зменшення ринкової ставки на подібні фінансові зобов'язання

1	2	3	4
		2656, 2706	
4	1316, 1326, 1616, 1626, 2616, 2636, 2656, 2706	6391	На суму збільшення ринкової ставки на подібні фінансові зобов'язання

110. Банк має амортизувати будь-яке коригування балансової вартості об'єкта хеджування з відображенням процентних доходів чи витрат. Амортизація здійснюється на підставі перерахованої ефективної ставки відсотка. Сума коригування має бути повністю амортизована на момент припинення обліку хеджування.

111. Банк не здійснює зворотні проводки на суму попередньої переоцінки під час визнання результатів переоцінки інструментів та об'єктів хеджування.

112. Банк у разі закінчення строку дії інструменту хеджування або його продажу, ліквідації чи виконання здійснює операції з його погашення та припиняє облік хеджування. Заміна одного інструменту хеджування іншим чи його технічне поновлення не є закінченням строку або ліквідацією, якщо така заміна чи технічне поновлення передбачені документацією банку щодо хеджування.

Відображення операцій з погашення інструментів хеджування, якими є похідні фінансові інструменти, здійснюється аналогічно до операцій з погашення похідних фінансових інструментів у категорії похідних фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки, з використанням відповідних балансових рахунків.

113. Банк у разі погашення інструменту хеджування здійснює бухгалтерський облік фінансового інструменту, що був визнаний об'єктом хеджування, відповідно до вимог нормативно-правового акта Національного банку з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України.

114. Банк припиняє облік хеджування в разі невідповідності критеріям ефективності хеджування або відміни призначеного хеджування починаючи з



останньої дати підтвердження відповідності цим критеріям. Разом з цим здійснюються такі бухгалтерські проводки за позабалансовими рахунками:

1) у разі переведення вимог:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9202, 9204, 9207, 9352, 9354, 9357	9201, 9203, 9206, 9351, 9353, 9356	На суму вимог ;

2) у разі переведення зобов'язань:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	9211, 9213, 9216, 9361, 9363, 9366	9212, 9214, 9217, 9362, 9364, 9367	На суму зобов'язань .

115. Подальший облік похідних фінансових інструментів банк здійснює відповідно до вимог розділів III – VI цієї Інструкції.

#### IX. Хеджування грошових потоків

116. Банк здійснює облік хеджування грошових потоків у разі задоволення всіх вимог, зазначених у пункті 86 розділу VII цієї Інструкції, таким чином:

1) частина результату переоцінки інструменту хеджування, яка визначена як ефективне хеджування, визнається безпосередньо в іншому сукупному доході;

2) неефективна частина результату переоцінки інструменту хеджування визнається в прибутках/збитках банку.

117. Банк вилучає з іншого сукупного доходу суму, накопичену на рахунку 5104 “Результати переоцінки за операціями хеджування” групи рахунків 510 “Результати переоцінки” розділу 51 “Результати переоцінки” класу 5 “Капітал банку” Плану рахунків, і визнає її в прибутках/збитках того періоду (періодів), протягом якого (яких) придбаний актив або прийняте зобов’язання впливає на прибутки/збитки, якщо хеджування прогнозованої операції надалі спричиняє визнання нефінансового активу чи нефінансового зобов’язання. Така операція не є коригуванням перекласифікації, а отже, не впливає на інший сукупний дохід.

118. Банк відображає переоцінку інструментів хеджування до їх справедливої вартості на балансових рахунках з визнанням активу чи зобов’язання залежно від результату такої переоцінки. Разом з цим результат переоцінки опціонів відображається за умови, наведені в пунктах 60 та 61 розділу V цієї Інструкції.

119. Банк відображає в обліку актив за похідним фінансовим інструментом у разі позитивного результату переоцінки інструменту хеджування такими бухгалтерськими проводками:

Таблиця 1

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3140, 3141, 3142, 3143, 3144	5104	На суму, що визначена ефективною частиною хеджування
2	3140, 3141, 3142, 3143, 3144	6392	На суму, що визначена неефективною частиною хеджування
3	7141	5104	На суму від’ємної частини, що виключена з оцінки ефективності хеджування

або:

Таблиця 2

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	3140, 3141, 3142, 3143, 3144	5104	На суму, що визначена ефективною частиною хеджування
2	3140, 3141, 3142, 3143, 3144	6392	На суму, що визначена неефективною частиною хеджування
3	3140, 3141, 3142, 3143, 3144	6141	На суму позитивної частини, що виключена з оцінки ефективності хеджування

120. Банк відображає в обліку зобов'язання за похідним фінансовим інструментом у разі від'ємного результату переоцінки інструменту хеджування такими бухгалтерськими проводками:

Таблиця 1

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	5104	3360, 3361, 3362, 3363, 3364	На суму, що визначена ефективною частиною хеджування
2	6392	3360, 3361, 3362, 3363, 3364	На суму, що визначена неефективною частиною хеджування

## Продовження таблиці

1	2	3	4
3	7141	3360, 3361, 3362, 3363, 3364	На суму від'ємної частини, що виключена з оцінки ефективності хеджування

або:

Таблиця 2

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	5104	3360, 3361, 3362, 3363, 3364	На суму, що визначена ефективною частиною хеджування
2	6392	3360, 3361, 3362, 3363, 3364	На суму, що визначена неефективною частиною хеджування
3	5104	6141	На суму позитивної частини, що виключена з оцінки ефективності хеджування

121. Банк виключає відповідну частку суми від переоцінки інструменту хеджування, яка була визнана в іншому сукупному доході та включає її в прибутки/збитки в разі впливу об'єкта хеджування на прибутки/збитки. У цьому разі здійснюються такі бухгалтерські проводки:

№ з/п	Дебет	Кредит	Примітки
1	2	3	4
1	5104	6392	На суму результату від інструменту хеджування, що був визнаний позитивним
2	6392	5104	На суму результату від інструменту хеджування, що був визнаний від'ємним

122. Банк не здійснює зворотні проводки на суму попередньої переоцінки під час визнання результатів переоцінки інструментів та об'єктів хеджування.

123. Банк має здійснити операцію з погашення інструменту хеджування та припинити облік хеджування, якщо закінчився строк дії інструменту хеджування або відбувся його продаж, ліквідація або виконання. Заміна одного інструменту хеджування іншим чи його технічне поновлення не є закінченням строку або ліквідацією, якщо така заміна або технічне поновлення передбачені документацією банку щодо хеджування.

Банк відображає в обліку операції з погашення інструментів хеджування, якими є похідні фінансові інструменти, аналогічно до операцій з погашення похідних фінансових інструментів у категорії похідних фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки, з використанням відповідних балансових рахунків.

124. Банк залишає накопичену сума прибутку або збитку в іншому сукупному доході на рахунку 5104 “Результати переоцінки за операціями хеджування” групи рахунків 510 “Результати переоцінки” розділу 51 “Результати переоцінки” класу 5 “Капітал банку” Плану рахунків доти, доки не відбудеться прогнозована операція.

Банк вилучає визнаний в іншому сукупному доході прибуток або збиток від переоцінки інструменту хеджування, якщо прогнозована операція відбувається, та визнає в прибутках/збитках у тих періодах, протягом яких хеджована операція впливає на прибуток або збиток. У цьому разі бухгалтерські проводки здійснюються відповідно до пункту 121 розділу IX цієї Інструкції.

125. Банк вилучає весь накопичений в іншому сукупному доході прибуток або збиток від переоцінки інструменту хеджування та визнає його в прибутках/збитках, якщо більше не очікується, що відбудеться прогнозована операція або її імовірність більше не є високою. У цьому разі здійснюються бухгалтерські проводки, зазначені в пункті 121 розділу IX цієї Інструкції.

126. Банк припиняє облік хеджування в разі невідповідності критеріям ефективності хеджування або відміни призначеного хеджування починаючи з останньої дати підтвердження відповідності цим критеріям. Разом з цим здійснюються бухгалтерські проводки за позабалансовими рахунками відповідно до пункту 114 розділу VIII цієї Інструкції.

Подальший облік операцій зі строковими контрактами здійснюється банком відповідно до розділів III – VI цієї Інструкції.

Накопичений прибуток або збиток від переоцінки інструменту хеджування, який був визнаний в іншому сукупному доході в тому періоді, у якому хеджування було ефективним, залишається там доти, доки не відбудеться прогнозована операція. Якщо відбувається прогнозована операція,

то банк здійснює бухгалтерські проводки, зазначені в пункті 121 розділу ІХ цієї Інструкції.

#### Х. Хеджування чистих інвестицій в закордонну господарську одиницю

127. Банк здійснює облік хеджування чистих інвестицій аналогічно до хеджування грошових потоків:

1) частина прибутку або збитку від інструменту хеджування, яка визначена як ефективне хеджування, визнається в іншому сукупному доході;

2) неефективна частина прибутку або збитку від інструменту хеджування визнається в прибутках/збитках.

128. Банк вилучає суму прибутку або збитку, накопичену в іншому сукупному доході на рахунку 5104 “Результати переоцінки за операціями хеджування” групи рахунків 510 “Результати переоцінки” розділу 51 “Результати переоцінки” класу 5 “Капітал банку” Плану рахунків, і визнає її в прибутках/збитках, якщо відбулося вибуття господарської одиниці.

Головний бухгалтер – директор  
Департаменту бухгалтерського обліку

Богдан ЛУКАСЕВИЧ

ПОГОДЖЕНО  
Заступник Голови  
Національного банку України  
\_\_\_\_\_ Р. БОРИСЕНКО  
(підпис)

“ \_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2018 року  
(дата)